

POSTANOWIENIE

Dnia 19 grudnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie dotyczącej **X. Y.** – sędziego Sądu Najwyższego w stanie spoczynku, po rozpoznaniu w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej 19 grudnia 2023 r. na posiedzeniu bez udziału stron wniosku sędziego X. Y. o wyłączenie sędziego Sądu Najwyższego Marka Dobrowolskiego od udziału w rozpoznaniu wniosku zarejestrowanego pod sygn. akt I ZI 46/22,
w trybie art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 42 § 1 k.p.k.

postanowił:

nie uwzględnić wniosku sędziego SN w stanie spoczynku – X. Y. o wyłączenie SSN Marka Dobrowolskiego od udziału w rozpoznaniu sprawy o sygn. akt I ZI 46/22.

UZASADNIENIE

Pismem z 8 grudnia 2023 r. sędzia SN w stanie spoczynku – X. Y. wniósł o zbadanie wymogów bezstronności SSN Marka Dobrowolskiego.

Następnie, zarządzeniem z 12 grudnia 2023 r., z uwagi na złożenie wniosku z przekroczeniem siedmiodniowego terminu, został on odrzucony, zaś z uwagi na treść jego uzasadnienia potraktowany jako wniosek o wyłączenie SSN Marka Dobrowolskiego od orzekania w sprawie I ZI 46/22 i zarejestrowany w repertorium „ZO”.

W uzasadnieniu wniosku sędzia SN w stanie spoczynku – X. Y. wskazał, że w sprawie występują co najmniej dwie okoliczności, które wywołują jego uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności SSN Marka Dobrowolskiego.

Pierwszą było niespełnianie przez SSN Marka Dobrowolskiego wymogu jaki wobec sądu, stawia art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. W ocenie wnioskodawcy SSN Marek Dobrowolski nie może być uznany za organ wykonujący władzę sądenia, który rozstrzyga sprawy przekazane do jego kompetencji respektując zasadę państwa prawa i po przeprowadzeniu postępowania w sposób przewidziany prawem, ponieważ został powołany na urząd sędziego SN na wniosek KRS ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 3). Okoliczności związane z uzyskaniem statusu sędziego SN przez Marka Dobrowolskiego, prowadziłyby zdaniem wnioskodawcy do naruszenia prawa strony do rozpoznania sprawy przez bezstronny i niezależny sąd ustanowiony ustawą, a także do przyjęcia, że sąd z jego udziałem byłby sądem nienależycie obsadzonym.

Drugą okolicznością przemawiającą za wyłączeniem SSN Marka Dobrowolskiego od rozpoznania sprawy I ZI 46/22, był w ocenie wnioskodawcy fakt, że kilka lat wcześniej pracował w Instytucie Pamięci Narodowej, co w powiązaniu z tym, że wniosek o uchylenie immunitetu w sprawie I ZI 46/22, złożony został przez pracowników IPN, budzi wątpliwości co do braku bezstronności z uwagi na powiązania koleżeńsko towarzyskie z autorami wniosku (wniosek k. 2-3).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o wyłączenie sędziego Sądu Najwyższego Marka Dobrowolskiego na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. nie jest zasadny.

Wątpliwości co do bezstronności sędziego, wyznaczonego do składu orzekającego w przedmiocie rozpoznania wniosku o wyrażenie zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej SSN w stanie spoczynku X. Y., w sprawie o sygn. akt I ZI 46/22, wnioskodawca upatrywał w okoliczności powołania SSN Marka Dobrowolskiego na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego na wniosek KRS ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 3).

W tym miejscu należy przypomnieć, że ustawa stanowi, iż „*Niedopuszczalne jest ustalanie lub ocena przez Sąd Najwyższy lub inny organ władzy zgodności*

z prawem powołania sędziego lub wynikającego z tego powołania uprawnienia do wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości” – art. 29 § 3 ustawy z 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym. Natomiast art. 29 § 4 cytowanej ustawy stanowi, że: „okoliczności towarzyszące powołaniu sędziego Sądu Najwyższego nie mogą stanowić wyłącznej podstawy do podważenia orzeczenia wydanego z udziałem tego sędziego lub kwestionowania jego niezawisłości i bezstronności”.

Wnioskodawca przywołał również okoliczności wskazujące na znajomość SSN Marka Dobrowolskiego z pracownikami IPN, którzy są autorami wniosku w sprawie I ZI 46/22.

Wnioskodawca nie przywołał innej argumentacji, pozwalającej na jej ocenę przez Sąd w kontekście przepisu art. 41 § 1 k.p.k., który stanowi, że: „sędzia ulega wyłączeniu, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności w danej sprawie”.

Zarzucana sędziemu znajomość z innymi osobami – pracownikami IPN (bliżej nieokreślonymi, których zażyłość nie została poparta żadnymi faktami), również przed objęciem stanowiska sędziego, nie przenosi się od razu w każdej sytuacji na zasadną przyczynę wyłączenia sędziego od rozpoznania sprawy. Nadto znajomość wynikająca z miejsca zatrudnienia nie musi wpływać na bezstronność sędziego.

Z chwilą złożenia ślubowania i objęcia stanowiska sędzia pełni swój urząd, co oznacza, że stawia mu się określone wymagania w zakresie służby a nawet życia prywatnego, co dotyczy też okoliczności z art. 41 k.p.k., bowiem od sędziego wymaga się określonej samooceny i złożenia wniosku o wyłączenie w sytuacji to uzasadniającej.

Uprawnienie strony w tym zakresie jest odrębne, jednak nie wszystkie okoliczności lub zdarzenia uzasadniają wyłączenie sędziego. Wykładnia art. 41 k.p.k. nie może być dowolnie szeroka, bo nie może prowadzić do wyłączenia sędziego w każdej sytuacji i w każdej sprawie (*iudex suspectus*), bowiem tego nie przewiduje nawet wyłączenie na podstawie art. 40 k.p.k. (z mocy prawa *iudex inhabilis*). Sędziowie w sprawowaniu swojego urzędu są niezawisli i podlegają tylko Konstytucji oraz ustawom (art. 178 ust. 1 ustawy zasadniczej). Ta zasadnicza norma stanowi punkt wyjścia w ocenie statusu sędziego. Natomiast wniosek

o wyłączenie sędziego jest zawsze indywidualny i konkretny, w tym znaczeniu, że decyduje bezstronność sędziego w stosunku do stron i przedmiotu sprawy, której braku nie można przyjmować a priori, czyli bez rzeczowego wykazania takiej okoliczności. Wcześniejsze sytuacje prywatne lub zawodowe, czyli sprzed objęcia stanowiska sędziego, nie powinny decydować o wyłączeniu sędziego od rozpoznania konkretnej sprawy bez obiektywnej oceny stosunku sędziego do stron i przedmiotu sprawy. Tymczasem zarzuty wniosku są w tym zakresie ogólne i w tym znaczeniu nie są wystarczające do uznania wniosku za zasadny. W aspekcie normy z art. 41 k.p.k. w zw. z art. 42 k.p.k. chodzi o obiektywny brak bezstronności sędziego w danej sprawie. Przeciwnie zapatrywanie, że wystarczy subiektywne przekonanie lub odwołujące się do „postronnego obserwatora” nie zawsze są właściwą miarą bezstronności.

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 23 stycznia 2022 r., sygn. P 10/19, orzekł:

1. Art. 49 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 1805, ze zm.) w zakresie, w jakim za przesłankę mogącą wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego w danej sprawie uznaje jakąkolwiek okoliczność odnoszącą się do procedury powoływania tego sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa do pełnienia urzędu, jest niezgodny z: a) art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, b) art. 179 w związku z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji.

2. Art. 31 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2021 r. poz. 1904) w związku z art. 49 § 1 ustawy z 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego w zakresie, w jakim za przesłankę wyłączenia sędziego z orzekania uznaje okoliczność, że obwieszczenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o wolnych stanowiskach sędziego w Sądzie Najwyższym, na podstawie którego rozpoczyna się proces nominacyjny sędziów, stanowi akt wymagający dla swojej ważności podpisu Prezesa Rady Ministrów (kontrasygnaty), a konsekwencją jego braku jest wątpliwość co do bezstronności sędziego powołanego do pełnienia urzędu w procedurze nominacyjnej rozpoczętej takim obwieszczeniem, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 144 ust. 2 oraz art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji.

3. Art. 1 w związku z art. 82 § 1 i art. 86, art. 87, art. 88 ustawy z 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym w zakresie, w jakim stanowi normatywną podstawę rozstrzygania przez Sąd Najwyższy o statusie osoby powołanej do sprawowania urzędu na stanowisku sędziego, w tym sędziego Sądu Najwyższego, i wynikających z tego uprawnieniach takiego sędziego oraz związanej z tym statusem skuteczności czynności sądu dokonanej z udziałem tej osoby, jest niezgodny z art. 2 w związku z art. 10, art. 144 ust. 3 pkt 17 i art. 183 ust. 1 i 2 Konstytucji.

Wprawdzie wyrok Trybunału dotyczy art. 49 k.p.c., jednak pozwala stwierdzić, że przedstawiona w nim wykładnia prawa rozciąga się również na problem stosowania art. 41 § 1 k.p.k. ze względu na zbieżną podstawę oceny dopuszczalności wyłączenia sędziego od rozpoznania sprawy na wniosek (*iudex suspectus*).

Wskazać również należy na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 2 czerwca 2020 r., sygn. akt P 13/19, w którym orzeczono, że:

Art. 49 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, ze zm.) w zakresie, w jakim dopuszcza rozpoznanie wniosku o wyłączenie sędziego z powodu podniesienia okoliczności wadliwości powołania sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, jest niezgodny z art. 179 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Oznacza to, że ustrój i postępowanie przed sądami należą do ustawodawcy – art. 176 ust. 2 Konstytucji RP. W tym zakresie decyduje zatem ustawa i polskie prawo (zob. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z 14 lipca 2021 r., P 7/20, z 7 października 2021 r., K 3/21, z 24 listopada 2021 r., K 6/21, z 10 marca 2022 r., K 7/21, z 11 grudnia 2023 r., Kp 1/23).

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji.

[M. T.]

[ms]

